

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין ת.

עין משפט
נר מצוה

כט א מיי פיה מהל
סנהדרין הלכה ח
סמך עשין ח טושיע ח"מ
סימן ג ספקי ג עשין
בה"ה:
ל ב מיי שם פ"ו הלכה ג
סמך שם טושיע ח"מ
סי' כה ספקי ג:
לא ג מיי שם ופ"ה שם
סמך שם טושיע ח"מ
סימן ד ספקי ג:
לב ד מיי שם פ"ו הל' ג
סמך שם טושיע ח"מ
סימן ה ספקי ג:
לז ה מיי שם פ"ד הלכה
ד:
לד ו מיי שם הל' ג:
לה ז ח מיי שם הלכה יד:
לו ט מיי שם הלכה ח
ופ"ג מהל' מצוות
הלכה א:

רבינו הגאון

ב' ואם היה מומחה
לרבים דן אפילו יחידי
וקיייל דמוחה לא היו
אלא כרב נתמן אמר רב
נתמן כגון אמר דאיש
דיני ממונות ביחודי. וכן
אנא דגמירנא וסברנא אף
בגון אמר דאיש
וקיינא רשותא א"ד כגון
א"ד חייא ומיבעיא לן
לגב דלא נקיטנא רשותא
דיניה דינא אי לא לא
הוי דינא אלא חכם גדול
חשוב כדור כרב נתמן
וכיוצא בו. פי' מומחה
מונה בדינים עד דנקיט
רשותא ופשיטנא מר וזוטא
א"ד חייא ומיבעיא לן
לקמיה דרב יוסף וא"ל
אי קבלוך עלייהו לא
תשלם ואי לא זיל שלם
שי"מ דיניה דינא אפי"ג
דלא נקיט רשותא וכן
סוגיא בשמעתא. ומסקנא
אמר רב האי מאן דבעי
אילו בני בניו של הלל
ולפיטר לינקוט רשותא
מבי ריש גלותא וכן
אמר שמואל ואסיקנא מאן
דנקיט רשותא מבי ריש
גלותא מבבל לבלל ומאריך
ישראל לארץ ישראל
ומבבל לארץ ישראל נמי
מהו רשותא דבבל שבת
ובארץ ישראל מחוקק
כהתיב לא יסור שבת
מיהודה אלו ראש גלות
שבבל שורדין את ישראל
בשבת ומחוקק מבין רגליו
אילו בני בניו של הלל
שמלמדין תורה ברבים
מאריך ישראל לבלל אסיק
דלא מהני ומאי רשותא
דכי הא דכתב ליה רבי
דריבא בר בר תנח שריד
לבלל יורה דין יתיר
בכורות וכתב ליה ר'
(לרבינו) לרב לדין יורה
אבל בכורות לא הרשוהו
להתיב משום דההו רב
לקיי במומין טפי והוה
שירי במומא דלא הוו
דיעי אינשי ואמרי כי
האי גונטא שרא רב והוון
אתו למישרא מום עובר.

ואם היה מומחה לרבים בו. פירש הקונטרס דכתיב צדק משפט וקצור פרשיות: דמי כאלו וקשה דל"כ תקשה ליה רב צרייתא לר' אבהו דלמר שנים שדו אין דיניהם דין לר"ה וע"ק דמשמע לפי הקונטרס דלמאן דלית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון יחידי והא רב יוסף ס"ל צ"ל המגיש

(גיטין דף פח): דהודאות והלאות עצדין שליחותיהו אלמא לית ליה עירוב פרשיות ופ"ה משמע צמקון מעובדא דמר וזוטרא דלית ליה לרב יוסף דלימד מומחה דן ואפי' יחידי ועוד מדקאמר צמקון אכל לא נקיט רשותא דיניה לאו דינא משמע דסבר כר' אבהו ופ"ה הכי יחיד מומחה דן דלשמואל אפילו יחיד שאינו מומחה דינו דין ללא דוקא נקט שמואל שנים כמו שאפרש לקמן בע"ה ודוק לפרש דיניה לאו דינא לכתחלה לכך נ"ל דאפי' למאן דבעי ג' מומחין מדאורייתא תקנתא דרבנן היא דלימד מומחה לרבים דן אפי' יחידי והשתא הא דקאמר דיניה לאו דינא לאו אכגון דרב נתמן קאי דליתו סבר לה כשמואל לקמן שנים שדו דיניהו לך דין אלא אכגון אלא דר' חייא קאי דלית ליה דשמואל ולהאי פי' הא דפריך לקמן (דף ה:) לר' אבהו מדן את הדין ה"מ לשנוי דמיירי צימוד מומחה לרבים ומיניהו קשה דכפרק ראוהו צית דין (ר"ה דף ה:) משמע דמדאורייתא קאמר דמומחה לרבים דן צימודי דתם התם שאין היחיד נאמן ע"פ עמנו ומפרש בגמרא דאליטריך למייתי דלא מימא דנאמן מידי דהוה יחיד מומחה דהכא ופריך ואימא ה"ג ומשני אין לך מומחה יותר ממשא ואי מדרבנן מאי מייתי ממשא וי"ל דהתם פריך ומשני למ"ד לעיל דרב תורה חד נמי כשר: **מומחה** לרבים בו. ע"ג. דהאי היינו מומחה לרבים היינו גמירנא וסבירנא כדמסיק מ"מ הא דקאמר לקמן דזה צורר (דף ג:) לעולם פוסל והולך עד שיקבל עליו צפני צ"ד שמומחה לרבים לאו דניבעי גמיר וסביר כר' חייא ורב נתמן דהתם צ"ד קאמר וכיון שחס' ג' אפי' סתם צני אדם מומחין לרבים אכל יחיד לא חשיב מומחה לרבים עד דגמיר וסביר: **דן אפי' יחידי**. ויכול לכוף את האדם בעל כרחו דאי דקבליה עליוהי אפי' שאינו מומחה נמי ומסתין דסתם ג' יכולין לדון את האדם בעל כרחו כשאינו רואה לנצח צ"ד דהא ג' צמקוס יחיד מומחה קיימי ואפי' שנים נמי דנין את האדם בעל כרחו וזה צורר לו אחד וזה צורר לו אחד משמע דמדעתו אין בעל כרחו לא הגי מיילי כשאומר לא אדון לפני זה אלא לפני זה אכל את אמר שלא כלל לנצ"ד או אס' הוה לווה ואינו רואה לדון כלל בעירו כופין אותו ודינן אותו בעל כרחו: **בגון** אנא דן דיני ממונות ביחודי. והא דתנן צמקתא אבות (פ"ד מ"ח) אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד הקב"ה ענה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דלמר כגון אנא בו היינו כלומר יכול לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה צדיקין ואין לחוש שמתא יטעה: **ואי** לא יזיל שר"ה. פירש בקונטרס ואי לא כגון דלמרי ליה דינת לן דין תורה וקשה דאם כן מאי לייק מהכא דהא אפילו לא גמיר וסביר נמי מנה שטעה עשוי וישלם מצינו כדמוכח לקמן (דף א:) דפריך לרבי אבהו מדן את הדין ומוקי לה דקבליה עליוהי ובשאינו מומחה איירי דהא קמיני סיפא ואם היה מומחה (י) לרבים עטור לכך נראה ואי לא דלא קבלוך עלייהו כלל: **דהבא** שבת היתה שבת מחוקק (פסחים דף גא. וס) אכל (א) מצבל לא"י כיון דלמן קייפין להו עבדין כוומייהו (א) ואומר רבינו תם דה"מ צמקתא דליסור והיתר דבני א"י התימי טפי (א) דלויאל דא"י מחכים כדלמר הכל דליקרו מחוקק ששלמדין תורה צדיקים אכל לענין הפקעת ממונן לפיטר דהפקעת דין הפקר עדיפי צני צבל דליקרו שבת שרודין את העם צמקל והיינו טעמא משום דראש גולה מזכרים ונשיא צבא"י מנקבות כדלמר צירושלמי: **רבבה** בר חנה. גרסינן דאי רבה בר בר חנה א"כ היה צן צנו של חנה והכא משמע דצן אחיו של ר' חייא היה וחסה אחיו של ר' חייא היה כדלמקן אכל רבה צ"ב מנה דכחולי הש"ס היה צימי ר' יוסתן וצן צנו של מנה להכי קאמר בר בר חנה וי"מ לשם אציו בר חנה ולא יתכן כדלמר בהמוכר את הספינה (צ"ד דף עג.) כל בר חנה סיכסא: **נקיינא** רשות מאבא מרי ואבא מרי מרב. פי' ואכא מרי נטל רשות מרב דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות כענין ששלמדין (לקמן דף ג:) לענין דיני קנסות דמי שהוא סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות כדלמרינן (ס) ברם וזכור אותו האיש לטוב שאלמלא הוא בעל דיני קנסות ואע"פ שהוצרך רבי חייא לטוב רשות מרבי צבילי רבה בר חנה ורב שמה צעירו של רבי היה ובעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אכל אין סברא לומר דרבה בר הונא היה צימי רבי:

דן אפילו צימוד. דכתיב (ויקרא יט) צדק משפט וקצור פרשיות וקצור פרשיות: דמי כאלו וקשה דל"כ תקשה ליה רב צרייתא לר' אבהו דלמר שנים שדו אין דיניהם דין לר"ה וע"ק דמשמע לפי הקונטרס דלמאן דלית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון יחידי והא רב יוסף ס"ל צ"ל המגיש

ואם היה מומחה לרבים דן אפילו יחידי אמר רב נתמן כגון אנא דן דיני ממונות ביחודי וכן אמר ר' חייא כגון אנא דן דיני ממונות ביחודי איבעיא להו כגון אנא דגמירנא וסבירנא ונקיינא רשותא אבל לא נקיט רשותא דיניה לא דינא או דילמא אפי"ג דלא נקיט רשותא דיניה דר"ש דמר וזוטרא ברובה דר"ג דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל ב"אם קיבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלים ש"מ יכי לא נקיט רשותא דיניה דינא ש"מ אמר רב יהאי מאן דבעי למידן דינא ואי טעה מיבעי למיפטרא לישקול רשותא מבי ריש גלותא וכן אמר שמואל לישקול רשותא מבי ריש גלותא פשיטא מהכא להכא ומהתם להתם (מהני) ומהכא להתם (גמי) מהני דהכא שבת והתם מחוקק כדתיבא יא יסור שבט מיהודה יאלו ראשי גלות שבבל שרודין את ישראל בשבת ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים מהתם להכא מאי ת"ש דרבה בר חנה דן דינא וטעה אתא לקמיה דרבי חייא א"ל אי קיבלוך עלייהו לא תשלם ואי לא זיל שלים והא רבה בר חנה רשותא הוה נקיט ש"מ ומהתם להכא לא מהני ש"מ ולא מהני והא רבה בר רב הונא כי הוה מינצי בהדי דבי ריש גלותא אמר לאו מינייכו נקיטנא רשותא אבא מרי ואבא מרי מרב ורב מר' חייא ור' חייא מרבי במילתא דעלמא הוא דאוקים להו וכי מאחר דלא מהני רבה בר חנה רשותא דנקט למה לי ה'עייירות העומדים על הגבולין מאי רשותא כי הוה נחית רבה בר חנה לבלל אמר ליה רבי חייא לרבי בן אחי יורד לבלל ביורה יורה דין יתיר יתיר בכורות יתיר כרבי חייא לר' חייא לרבי רבי יורה יורה דין יתיר יתיר בכורות אל יתיר מ"ש למר דקא קרי בן אחי ומ"ש על למר דקא קרי בן אחותי וכי תימא הכי הוה מעשה והאמר מר איבו וחנה ושילא ומרתא ורבי חייא כולוה בני אבא בר אחא כרסלא מכפרי הוון רב בר אחוה דהוה בר אחתיה רבה בר חנה בר אחוה דלאו בר אחתיה ואי בעית אימא על

(א) ר"ה סה: (ב) רש"ל מ"י, (ג) הרי"ת י"א, (ד) פסחים ד. מ"ק כ. (ה) צ"ל מא"י טוסף: "שלי", (ו) ז"ל מא"י (נבלג). (ז) ז"ל אמר ר"ה, (ח) ז"ל קמ"ה: (ט) ו"ע"ע מוספי' חולין י"ז: ד"ה כיון.

תורה אור השלם

1. לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילו וכו' ויחידת עצמים: בראשית ט"ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דגמירנא שמועת דוינין: (ב) ד"ה מהכא וכו'. דבבל למידן: (ג) תוס' ד"ה ז"ל וכו' או אב היה הלוח אינו רואה לדון: (ד) ד"ה ואלו לא וכו' ואם היה מומחה לבית דין עטור לכן נראה:

מוסף רש"י

שרודין את ישראל בשבת. שמועית על פי המלכות (בראשית ט"ו). רב בר אחוה יהודה בר אחותיה. אינו אצוי על רב, אחיו של ר' חייא היה מן האב, כדלמרינן איבו ומאן וט"ל ומתא וכו' חייא כולוה בני דר' אחא מכפרי הוון, ואימא שתייהו צן אחי יורד לבלל וכו': לא מינייכו נקיטנא רשותא. ואיני כפוף לכס: על הגבולין. הנמשכות אחר ארץ ישראל: מאי רשותא. דרבה בר חנה: יורה. איסור והיתר אמר להם רבי יורה. ולקמן ע"פ פריך אי גמיר למה ליה רשותא דהוראה: יוין. צרשות ויפטר מלשלם: יסי צצצצצצצ. יראה צצצצצצצ ואם קצוע הוא ימירו לשוטתו דציומיה דרבי אין לצבור תקנה עד שיפול צו מוס דלמר חורבן היה: אל יסייר. לקמן [שם] מפרש טעמא: איבו. אבהו דרב הוה כדלמרינן צאור לארבעה עשר (פסחים דף ד.) א"ל איציו קיים בו: וחנה. אבהו דרבה: מכפרי. מקום: על